

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Etelä-Pohjanmaan alueella on havaittu, että markkinakartoituksen käyttö on ollut vähäistä, mikä on rajoittanut pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia. Esimerkiksi lääkinnällisen kuntoutuksen terapiapalveluiden hankinnassa on tärkeää varmistaa, että markkinakartoitus tehdään kattavasti, jotta kaikki potentiaaliset tarjoajat voivat osallistua. Hallitusohjelman tavoitteet voidaan saavuttaa, mikäli kilpailun määrä lisääntyy muutosten myötä. Oleelliseksi tekijäksi muodostuu se, uudistaako laki hankintayksiköiden toimintatapoja. Mikäli hankintayksiköillä ei ole tahtoa uudistaa hankintapolitiikassaan, mikään lakihanke ei täysin pysty estämään kilpailua vääristäviä toimia.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Etelä-Pohjanmaan alueella sidosyksiköiden käyttö on ollut merkittävää erityisesti jätehuollon toimialalla. On tärkeää, että sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimus ulotetaan myös tälle toimialalle, jotta kilpailuneutraliteetti paranee ja pk-yritysten mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin lisääntyvät.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät pitää hyvänä sitä, että markkinakartoitukseen on pyritty kiinnittämään enemmän huomiota osana hankinnan huolellista valmistelua. Ehdotettujen muutosten myötä markkinakartoitus olisi jatkossakin vapaaehtoinen, mutta sen tekemiseen kannustetaan siten, että markkinakartoituksella voisi välttää 75 §:n mukaisen osiin jakamisen ja 125 §:n mukaisen hankintamenettelyn keskeyttämisen yhden tarjouksen tilanteessa. Tarjoamisen esteet julkisissa hankinnoissa liittyvät siihen, että tarjouspyyntö suosii tiettyä toimittajaa, sopimusehdot ovat liian rajoittavia ja vaatimukset tarjoajalle ovat kohtuuttomia. Nämä piirteet hankintojen suunnittelussa rajoittavat kilpailun syntymistä, osaltaan keinotekoisesti. Suurin osa näistä ongelmista olisi ratkaistavissa siten, että kaikissa kansalliset kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa tehtäisiin markkinakartoitus, mielellään myös markkinavuoropuhelu

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Paras keino tarjousten määrän lisäämiseen ja säästöjen saamiseksi on lisätä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Aidot markkinavuoropuhelut ovat edelleen enemmän poikkeus kuin sääntö. Pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseksi täytyy tehdä johdonmukaisia toimenpiteitä sekä hankintayksiköissä, mutta myös lainsäädännössä.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Mielestämme on perusteltua, että laissa on erikseen mainittu vähimmäisomistusvaatimuksen koskevan myös mahdollisia tytä- ja osakkuusyhtiöitä, jotta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta ei voida kiertää keinotekoisella ketjuttamisella. Suomessa on tutkimuksen mukaan on alle 50 inhouse-yhtiötä jotka eivät edes omistusjärjestelyillä pääse tähän 10% vaatimukseen niin vaatimus on perusteltua säilyttää sellaisenaan.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistussuosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Omistusjärjestelyitä on pakko tehdä, mutta se joukko jotka eivät edes näillä toimilla pääse 10% vaatimukseen on aika pieni. Kysymys enemmänkin halusta järjestellä omistuksia uusiksi.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Muutoksen myötä pk-yritysten mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin lisääntyisivät merkittävästi, mikäli sidosyksikköhankeinnot kilpailutettaisiin jatkossa avoimesti. Tämä avoimuus ja kilpailun lisääntyminen tarjoaisivat pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet päästä mukaan julkisiin hankintoihin, mikä puolestaan edistäisi alueellista elinvoimaa ja tukisi paikallista taloutta.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ehdotuksen taloudellisten arvioiden mukaan muutoksella olisi positiivisia vaikutuksia erityisesti tapauksissa, kun hankittavat palvelut kilpailutettaisiin jatkossa markkinoilta. Lisääntyvä avoin kilpailuttaminen ja kilpailun määrän kasvaminen toisi lisää kustannussäästöjä. Kustannussäästöjä voidaan olettaa saavutettavan myös siltä osin, että tutkimusten mukaan yksityiset yritykset ovat usein toimialasta riippumatta julkisia inhouse-yhtiöitä tehokkaampia.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäaikoja tulee tarkastella sidosyksiköiden muutostarpeiden lisäksi myös yritysten näkökulmasta ja heidän kyvystänsä päästä tarjoamaan markkinoille avautuvia hankintoja. Palveluiden ja tavaroiden saatavuuden takaamiseksi on keskeistä, että yritykset pystyvät vastaamaan lisääntyvään kysyntään

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Mahdolliset poikkeukset lain asettamasta 10 prosentin vähimmäisomistuksen pääsäännöstä tulisi aina tarkastella tapauskohtaisesti. Sidosyksikköhankintojen väärinkäyttö on kasvanut laajaksi ongelmaksi ja heikentänyt yksityisten yritysten asemaa myös maakunnan tasolla.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Yksityisten yritysten ja julkisen sektorin välinen yhteistyö on keskeinen osa kansallista huoltovarmuutta. Yritykset vastaavat monista yhteiskunnan kannalta keskeisistä ja välttämättömistä toiminnoista. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että julkisissa hankinnoissa tarjoajalle asetetut huoltovarmuutta, tietoturvallisuutta tai turvallisuutta koskevat vaatimukset ilmoitetaan selkeästi tarjouspyynnössä ja hankintailmoituksessa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Etelä-Pohjanmaan alueen pk-yritykset ovat kokeneet rikosrekisteriotteiden hankkimisen hallinnollisesti raskaaksi. Vakuutusmuotoisen todistuksen mahdollistaminen helpottaisi pk-yritysten osallistumista julkisiin hankintoihin.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Julkisten hankintojen kehittämiseksi, harmaan talouden torjumiseksi ja tarjoajien osallistumisedellytysten parantamiseksi tarvitsemme lisää tietoa kilpailutuksista ja tämän tiedon keräämisessä jälki-ilmoitukset ovat keskeisessä roolissa. Ilmoitusvelvollisuuden laajentamisella ja täsmentämisellä voimme kasvattaa kilpailutilanteeseen liittyvää tietopohjaa ja arvioida markkinoiden toimivuutta paremmin.

Muut huomiot

Yrityksille Suomen Yrittäjien hankintaneuvontapalvelun toimesta annettava hankintaneuvonta on osoittautunut menestystekijäksi etenkin mikro- ja pienyritysten aktivoimiseksi tarjoajiksi julkisiin hankintoihin. Toinen tärkeä ja vaikuttavuudeltaan ehkä jopa tehokkaampi keino lisätä tarjoustensa määrää kilpailutuksissa, on ollut hankintayksiköille edellä mainitun neuvontapalvelun toimesta tarjotut palvelut ja mikro- ja pk-yritysten erityistarpeiden esiin tuomisessa kilpailutuksiin osallistuvien yritysten ja jätettävien tarjoustensa määrän kasvattamiseksi.

Hankintalain muutoksien perusteena olevat hallitusohjelman kirjaukset tukevat yksiselitteisesti kilpailun lisäämistä ja hankintoihin jätettävien tarjoustensa määrän kasvattamista. Saamani tiedon mukaan Suomen Yrittäjien ylläpitämään julkisten hankintojen neuvontapalveluun ollaan kuitenkin kohdistamassa merkittäviä leikkauksia ja neuvontapalvelun tuottamiselle asetetaan ministeriön päätöksellä kohtuuttomia ehtoja palvelun tuottamiseen. Nämä viestit ovat hämmentäviä, koska lakiuudistuksen, hallitusohjelmaan kirjattuna tavoitteena on nostaa niin tarjoavien yritysten kuin tarjoustensa määrää kilpailun tehostamiseksi. Neuvontatoiminnan alasajo ja ehtojen merkittävä kiristäminen on mitä suurimmassa määrin vastoin hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita.

Hankintojen reiluin pelisäännöin toteutettavat kilpailutukset, avun tarjoaminen mikro- ja pk-yrityksille jalostavat palveluja, tehostavat kilpailua ja tuottavat parempia, että edullisempia ratkaisuja koko yhteiskunnan parhaaksi.

Takamaa Jani
Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry